

ESPERANTO

...jest na pewno łatwiejsze niż inne języki.

Ludzie w ponad 100 krajach uczą się tego międzynarodowego języka. Esperanto umożliwia bezpośrednią rozmowę i kontakt pomiędzy ludźmi, a zrozumienie nie stanowi tutaj żadnego problemu.

Każdego roku odbywają się setki międzynarodowych seminariów, kongresów, obozów i innych imprez esperanckich. Radiostacje nadają codziennie programy esperanckie na falach krótkich i średnich oraz w internecie. Istnieją niezliczone strony internetowe, a nawet swego rodzaju esperancka kultura. Funkcjonuje unikatowa książka adresowa „Pasporta servo”, w której umieszczono adresy osób oferujących bezpłatną gościnę u siebie w domu dla ludzi znających Esperanto. W książce znajduje ponad 1200 adresów z ponad 80 krajów.

Esperanto zawdzięcza swój sukces szczególnie swoistej łatwości w opanowaniu języka. Słownictwo zaczerpnięte z wielu języków narodowych; niektóre słowa są międzynarodowe. Gramatyka jest prosta i bez wyjątków. Logiczny system tworzenia słów zmniejsza znacznie ilość słówek do nauczenia się i pozwala na kreatywne obcowanie z językiem.

Już po kilku tygodniach nauki można zacząć korespondować i zawierać znajomości z ludźmi z całego świata.

Dlatego Esperanto jest tak zaskakująco łatwe do nauki wyjaśniają poniższe przykłady:

Tak się czyta, jak się pisze

Wymowa nie sprawia żadnych trudności. Jest jedna niezmienna zasada: słowa zawsze akcentujemy na przedostatniej sylabie np. "hotelo", "amiko", "kontinento".

Tylko kilka liter różni się trochę od polskich:

v = w (wino): **vino**
ĉ = cz (czapka): **ĉapo**
ĝ = dż (dżungla): **ĝangalo**
ĵ = ż (żakiet): **ĵaketo**
ŝ = sz (szal): **ŝalo**
ŭ = jak u w słowie „auto”: **aŭto**

ĉ ŝ
ŭ ĵ
ĝ ĥ

Gramatyka bez wyjątków

Każdy rzeczownik kończy się literą **o**: **-o**
dom**o** - dom; tabl**o** - stół; urb**o** - miasto

Każdy przymiotnik kończy się literą **a**: **-a**
grand**a** - duży,-a,-e ; bel**a** - ładny,-a,-e
grand**a** dom**o** - duży dom
bel**a** urb**o** - ładne miasto

Liczbę mnogą wyrażamy dodając na końcu wyrazu literę **j**:

grand**aj** dom**oj** - duże domy **-j**
bel**aj** urb**oj** - ładne miasta

Przysłówek ma też swoją końcówkę, **e** **-e**
bel**e** - ładnie; bon**e** - dobrze
Eva est**as** bel**a** - Ewa jest ładna (przymiotnik)
Eva bel**e** kant**as** - Ewa ładnie śpiewa (przysłówek)

W esperanto rozróżniamy tylko dwa przypadki:

1. mianownik (końcówka rzeczownika **-o** lub **-oj**)
bel**a** knabin**o** (kto?) - ładna dziewczyna
grand**aj** dom**oj** (co?) - duże domy
2. biernik (końcówka rzeczownika **-n** lub **-jn**) **-n**
mi vid**as** dom**on** (kogo? co?) - (ja) widzę dom
ŝi leg**as** libron**jn** (kogo? co?) - ona czyta książki

Wyrażanie pozostałych przypadków języka polskiego ułatwiają słówka pomocnicze (od, w, z, dla, przez, ...)
mi iras **el** domo - idę **z** domu
mi iras **al** domo - idę **do** domu

Wyrażając kierunek dodajemy końcówkę **n**:

en la parko = w parku
en la park**on** = do parku

Oto jak wyglądają zaimki osobowe w esperanto:

mi - ja
vi - ty
li - on
ŝi - ona
ĝi - ono
ni - my
vi - wy
ili - oni, one

Dodając końcówkę **a** do zaimków osobowych tworzymy zaimki dzierżawcze, np.:
mia - mój, via - twój, lia - jego...

A tak wygląda stopniowanie przymiotników:
granda **pli** granda (ol) la **plej** granda (el)
duży większy (niż) największy (z)

Już prościej być nie może jeśli chodzi o odmianę czasowników; żadnych wyjątków, pamiętamy tylko, że poszczególne czasy mają swoje końcówki:

Czas teraźniejszy **-as**:
mi am**as** vin (ja kocham ciebie)
vi am**as** lin (ty kochasz go)
li am**as** vin (on kocha ciebie) **-as**

Czas przeszły **-is**:
mi am**is** vin (ja kochałem ciebie)
vi am**is** lin (ty kochałaś go)
li am**is** vin (on kochał ciebie) **-is**

Czas przyszły **-os**:
mi am**os** vin (ja będę kochał ciebie)
vi am**os** lin (ty będziesz kochała go)
li am**os** vin (on będzie kochał ciebie) **-os**

Tryb przypuszczający ma końcówkę **-us**:
(mi am**us** vin - ja kochałbym ciebie). **-us**

Tryb rozkazujący ma końcówkę **-u**:
(am**u** min! = kochaj mnie!). **-u**

Bezokolicznik kończy się na **-i**:
Mi volas lerni Esperanton.
= Ja chcę uczyć się esperanta. **-i**

Na pytanie: **ĉu?** („czy...”) odpowiadamy:
jes („tak”) lub **ne** („nie“):

Ĉu vi komprenas min? = Czy rozumiesz mnie?
Jes, mi komprenas vin. = Tak, (ja) rozumiem cię;
Ne, mi ne komprenas. = Nie, ja nie rozumiem.

Liczby od 1 do nieskończoności

unu	1	ses	6	dekunu	11	cent	100
du	2	sep	7	dek du	12	ducent	200
tri	3	ok	8	dudek	20	mil	1000
kvar	4	naŭ	9	dudekunu	21	du mil	2000
kvin	5	dek	10	tridek	30	du mil dek kvin	2015

Miliono to milion, a **miliardo** - miliard.

Liczby porządkowe mają końcówkę **a**:

unua: pierwszy, -a, -e dua: drugi, -a, -ie

Zasady słotwórstwa

W esperanto można tworzyć inne słowa na bazie rdzenia tematycznego, używając odpowiednich przed- i przyrostków:

Oto niektóre przedrostki:

- ek- (moment rozpoczęcia czegoś): **ekiri** – zacząć iść
- mal- (przeciwieństwo): hela - jasny, **malhela** - ciemny
- mis- (pomylić): **miskompreni** – źle zrozumieć
- re- (z powrotem, ponownie): **revidi** – ponownie zobaczyć

Oto niektóre przyrostki:

- ar- (zbiór, grupa): **ŝipo** - statek; **ŝiparo** - flota
- aĉ- (brzydkie, niemiłe): odoro - zapach; odoraĉo - smród
- ebl- (możliwe): fari - robić; **farebla** - możliwe do zrobienia (wykonalne)
- et- (zdrobnienie): knabo - chłopiec; knabeto - chłopczyk
- eg- (zwiększenie, wzmocnienie): ŝnuro - sznurek; ŝnurego - lina
- ej- (miejsce działania): baki - wypiekać; bakejo - piekarnia
- ig- (czynność): pura - czysty; purigi - czyścić
- iĝ- (stawać się): blinda - ślepy; blindiĝi - oślepnąć
- il- (przyrząd, narzędzie): tranĉi - kroić; tranĉilo - nóż
- in- (pleć żeńska): bov o - byk; bovino - krowa
- ind- (godzien, wart): vidi - widzieć; vidinda - wart zobaczenia
- ist- (zawód): kuraci - leczyć; kuracisto - lekarz
- ul- (osoba): fremda - coś obcego, fremdulo - obca osoba

Mamy możliwość tworzenia słów choć ich wcześniej nie znaliśmy, np: z rdzenia **san** związanego ze zdrowiem, możemy utworzyć:

san-a = zdrowy; to san-igi = leczyć

mal-san-ulo = chory człowiek

mal-san-ul-ej-o = szpital

san-ig-ebl-a = uleczalny, itd.

Mały słownik

aĉeti	kupować	grava	ważny	lingvo	język	saluti	pozdrawiać
agi	działać			loĝi	mieszkać	savi	ratować
ami	kochać	ĝis	aż, do	longa	długi	se	jeśli
ankaŭ	również	ĝui	cieszyć	luno	księżyc	sed	lecz
antaŭ	przed					seĝo	krzesło
apud	obok	havi	mieć	malgraŭ	pomimo	sen	bez
arto	sztuka	hejmo	dom	mano	ręka	senco	sens
atendi	czekać	hela	jasny	matura	dojrzały	sentu	czuć
aŭdi	słyszeć	helpi	pomagać	mezo	środek	sidi	siedzieć
		hodiaŭ	dzisiaj	mezuri	mierzyć	signo	znak
baki	wypiekać	horo	godzina	miksi	mieszać	skribi	pisać
bela	ładny	horloĝo	zegar	mola	miękki	stari	stać
blinda	ślepy			mono	pieniądze	stelo	gwiazda
bona	dobry	ia	jakiś	monto	góra	strato	ulica
butono	guzik	ie	gdzieś	montri	pokazywać	sub	pod
		infano	dziecko	movi	ruszać	suno	słońce
celi	celować	iri	iść	multa	liczny	super	ponad
certa	pewny	iu	ktos			sur	na
cirko	krag			nacio	nacja		
		juĝi	osądzać	ne	nie	ŝipo	statek
ĉar	ponieważ	juna	młody	necesa	konieczny	ŝnuro	sznur
ĉe	przy	justa	właściwy	neĝo	śnieg	ŝtalo	stal
ĉiam	zawsze			nenio	nic	ŝtono	kamień
ĉie	wszędzie	ĵeti	rzucić	neniu	nikt		
ĉio	wszystko	juri	ślubować	nombri	liczyć	tablo	stół
ĉiu	każdy			nomo	liczyć	tago	dzień
		kaj	i, a	noti	notować	tasko	zadanie
danki	dziękować	kanti	śpiewać			tero	ziemia
de	od	kapabla	zdolny	odoro	zapach	tiam	wtedy
dio	Bóg	kara	drogi	ondo	fala	tio	tamto
diri	mówić	kazo	przypadek			tiri	ciągnąć
dividi	dzielić	kelkaj	kilka	paco	pokój	tiu	tamten
do	więc	kial	dłaczego	paĝo	strona	toleri	tolerować
dum	podczas	kiam	kiedy	pano	chleb	tra	przez
		kie	gdzie	paroli	rozmawiać	trovi	znaleźć
ekster	zewnątrz	kie	co	patro	ojciec	tuj	natychniać
ekzerci	ćwiczyć	kiu	któży	pensi	myśleć	tunelo	tunel
el	z			peti	prosić	tuta	cały
en	w	klubo	klub	pluvo	deszcz		
eraro	błąd	kompreni		popolo	lud	urbo	miasto
espero	nadzieja		rozumieć	por	dla		
estimi	szanować	koni	znać	por	dla	valida	ważny
		kontraŭ	przeciw	por	dla	vala	dolina
facila	łatwy	koro	serce	porti	nosić	valoro	walor
fari	robić	kredi	wierzyć	preni	brać	varma	ciepły
		kun	z	preta	gotowy	veni	przybyć
fero	żelazo	kuri	biec	pura	czysty	vento	wiatr
filo	syn	kuraci	leczyć			vera	prawdziwy
fini	kończyć	kwanto	ilość	radiko	korzeń	veturi	jechać
flanko	strona			radio	radio	vidi	widzieć
floro	kwiat	lasi	zostawić	rajto	prawy	vino	wino
for	daleko	laŭ	według	rapida	szybki	vivi	żyć
forta	silny	lavi	myć	regno	państwo	vojaĝo	podróż
fremda	obcy	legi	czytać	resti	zostać	vojo	droga
frua	wczesny	lerni	uczyć się	ricevi	otrzymać	voki	wolać
		letero	list	riski	ryzykować	voli	chcieć
glacio	lód	libera	wolny	rivero	rzeka		
globo	kula	libro	książka	ronda	okrągły	zono	strefa
granda	duży	limo	granica	ruza	chłytry	zorqi	troszczyć

Więcej informacji o esperanto uzyskasz :

Kursy internetowe:

<http://www.lernu.net/> => Polski (pl)

<http://www.kurso.com.br/> => Polski

<http://eduinf.waw.pl/esp/lern/pnje/>

Dlaczego w arto? Odkryj esperanto - okno na św iat

<http://goo.gl/obhrGp> <http://goo.gl/39km4A>

<http://goo.gl/svBMQw> <http://www.pej.pl/>

<http://www.esperanto.zanet.pl/pasportaservo/>

ESPERANTO

ŁATWY JĘZYK DOBRY POMYSŁ

Polski Związek Esperantystów

pea@esperanto.pl

<http://www.esperanto.pl>

Krakowskie Towarzystwo ESPERANTO

kse.krakovo@gmail.com

<http://esperantujo.w.interia.pl>

Spotkania w czwartki 16:00-18:00

Dom Kultury „Podgórze” tel.: 12 656 36 70

ul. Sokolska 13, 30-510 Kraków

Opracował Andrzej Kiszkiewicz